

RESNIK - HIDROARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA

ANKICA BABIN □ Muzej grada Kaštela, Kaštel Lukšić

sl.1 Otvoravanje izložbe "Resnik - hidroarheološka istraživanja" u dvorcu Vitturi, Muzej grada Kaštela, Kaštel Lukšić, 2003.

sl.2 Pogled na dio izložbenog prostora Muzej grada Kaštela

Izložba *Resnik - hidroarheološka istraživanja* nastala je kao rezultat višegodišnjih hidroarheoloških istraživanja pod-morskog, antičkog lokaliteta Resnik, uza samu obalu Kaštelanskog zaljeva. Lokalitet je otkriven 1980-ih, a sustavna istraživanja počinju 1989. kao rezultat suradnje tada Zavičajnog muzeja Kaštela (danas Muzeja grada Kaštela) i Arheološkog muzeja u Zadru. Voditelji prvoga, pokusnog istraživanja bili su dr. Zdenko Brusić i arheologinja našega muzeja Ivanka Bilich Kamenjarin. Rezultat istraživanja bila je potvrda da se na tome mjestu nalazila helenistička luka (a u njejoj blizini rimska), uz veliku količinu arheološkog materijala iz razdoblja II. do I. st. pr. n. e.

Slijedila su daljnja istraživanja koja se zadnje tri godine vode u kontekstu znanstvenog projekta *Podmorska arheološka istraživanja hrvatskog priobalja* čiji je voditelj dr. Zdenko Brusić, s Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta u Zadru.

Cilj izložbe bio je pokazati rezultate istraživanja, a to su:

- potvrda lokacije, tj. ubiciranje antičkog naselja Siculi,
- sličnost pronađene helenističke reljefne keramike pronađene na Resniku s onom proizvedenom u velikim centrima u Grčkoj (Atena, Korint, Delos),
- potvrda da je Resnik najveće nalazište helenističke reljefne keramike na istočnoj obali Jadrana, odakle je trgovinom dospjevala na područje Liburnije,
- izloženim neolitskim materijalom ubicirati novi arheološki lokalitet uz helenističku luku iz razdoblja starijeg i srednjeg neolitika.

Izložba je postavljena u istočnom krilu drugoga kata dvorca Vitturi. Koristeći se izlaganjem arheološkog materijala u dvije visoke i tri niske vitrine, kartama s prikazima lokaliteta, zračnim snmkama, crtežima s komparacijama ukrasa na arheološkome materijalu, kartama s označenim centrima radionica helenističke reljefne keramike, fotografijama i panoima s tekstualnim objašnjenjima na hrvatskom i engleskom jeziku pokazali smo rezultate istraživanja koje smo zacrtali.

U posebne vitrine smjestili smo dio arheološkog materijala pronađenog u zadnjoj kampanji, stavivši ga u male kadice sa slatkom vodom, da bismo demonstrirali postupak desalinizacije materijala izvađenog iz mora.

Najstariji podatak o naselju Siculi je onaj koji navodi Plinije Stariji 24. god. prije Krista do 79. god. poslije Krista) u okviru opisa naše obale, gdje ih navodi kao naselje rimskih veterana, koje je naselio 46. godine božanski car Klaudije. To naselje se navodi slijedom iza Trogira a prije Salone. Spominjanje ovog naselja nalazimo i kasnije kod Klaudija Ptolomeja, i u "Kozmografiji" Anonima Ravenjanina iz VI. ili VII. st., gdje Siculi također slijede iza Salone a prije Trogira. Nalazi pronađeni na lokalitetu Resnik, na kopnu (ostaci rimske arhitekture), te ostaci helenističke i rimske luke, obilje keramičkog materijala iz rimskog ali i ranijih razdoblja, dovoljni su argument za ubiciranje ovoga naselja i prije naseljanja veterana. Na *Peuntigerovoj karti* (izložena njena fotografija s detaljem) vidljivo je, u dijelu prikaza Kaštelanskog zaljeva, označeno naselje Siculi na području današnjeg lokaliteta Resnik, a ispod brda Veli Bijač. Na njemu se nalazi željeznodobna gradina, koja je najvjerojatnije prapovijesno naselje Siculi.

U dvije visoke vitrine izložena je helenistička reljefna keramika u formi čaša, vrčeva, tanjura i niza ulomaka s različitim oblicima reljefnih ukrasa. Rezultat je podmorskih istraživanja arheološkog sloja debelog 40 cm. Sastoji se od ostataka grube ali u prvom redu fine, tamno glazirane keramike, vezane upotrebom za ispijanje vina (čaše i vrčevi), a ukrasima

za kult boga vina Dionisa. Prvi naziv za ovu vrstu keramike bio je "megarska keramika" po gradu Megari u Grčkoj, u kojem je pronađena.

Kasnije je utvrđeno da su najveći centri proizvodnje ove reljefne fine keramike bili Atena, Korint i Delos. Ostaci kalupa za pečenje čaša, žrvnjeva za mljevenje kalcita (kamenja koji se miješao s glinom i davao keramici potrebnu tvrdoću) i zgure pronađenih na Resniku (na kopnu), te obilje keramike, pokazuju da je i Resnik imao svoju radio-nicu za proizvodnju. Ostaci keramičkih čaša u grobovima na području Liburnije, vezanih uz kult ispijanja vina nad pokojnikom, idu u prilog tezi o distribuciji keramike iz ove radionice, a ne samo o njenom uvozu s Isse, što je do sada bilo temeljno mišljenje.

Iz kolekcije vinskog posuđa najzanimljivije su reljefno ukrašene čaše i krateri. Ukrasima su imitirali posude izrađivane od plemenitih metala za bogate slojeve društva. Na Resniku prevladavaju čaše modelirane pomoću kalupa, a imaju formu polukalote s tri male nožice. Po vertikali su obično podijeljene na pojaseve s vegetabilnim ili zoomorfnim ukrasima, a neke od njih su cjelovito ukrašene jednim motivom (list loze ili stilizirani vrh strijele). Figuralni prikaz čovjeka je rijedak, ali u predzadnjoj kampanji pronađen je ulomak kratera s frizom ženskih likova u grčkim nošnjama. Za jedan od likova pretpostavlja se da je božica Atena (dr. Nenad Cambi).

Po količini pronađene reljefne helenističke keramike, već danas (istraživanja još nisu dovršena) Resnik je najveće nalazište na istočnoj obali Jadrana. Muzej grada Kaštela danas posjeduje veliku zbirku helenističke keramike, ne samo čaša već i brojnih ostataka grubog kuhinjskog posuđa, amfora i njihovih poklopaca sa žigovima različitih radionica, vrčeva, gutusa, uljanica. Ovo potvrđuje da je riječ o značajnom trgovačkom punktu iz kojega su se vino, ulje i ostali proizvodi distribuirali na područje Liburnije i u unutrašnjost.

Neolitski materijal, smješten u dvije niske vitrine, sastoji se od litičkih artefakata cijepane i glačane industrije, koštanih artefakata (oruđe), te ulomaka impresso keramike. Putem fotografije napravljena je komparacija s materijalom danijske kulture i donesen zaključak da materijal s Resnika pripada neolitskom naselju s početka 7. tisućljeća pr. n. e. Pokazano ide u prilog tezi kontinuiteta nastanjanja prostora Kaštelanskog zaljeva od paleolita (lokalitet Mujina pećina udaljena samo nekoliko kilometara od Resnika), preko neolita, želznog doba (Veli Bijač), antike (grčko-rimska luka Resnik) i kasne antike (Resnik-kopno, ville rustice u Kaštelanskome polju), te ostalih kulturnih slojeva sve do danas.

Sveukupni izložci pridonijeli su da se o Resniku dobije cjelovita slika, kao izuzetno vrijednom i bogatom arheološkom lokalitetu. Demonstrira se i plodna suradnja manjeg muzeja (Muzej grada Kaštela) s ustanovama znanstvenoga karaktera (s Arheološkim muzejom u Zadru koji ima višegodišnje iskustvo na području podzemnih arheoloških istraživanja i Filozofskim fakultetom u Zadru).

Izložbu smo popratili plakatom, suvenirom u formi reljefne helenističke čaše, TV i radio prilozima. Prijevodom tekstova na engleski jezik omogućili smo brojnim inozemnim gostima upoznavanje s ovim izuzetnim arheološkim lokalitetom. Izložba će ostati otvorena do kraja listopada 2003. radi posjeta školske populacije, vezano uz djelatnost muzejskog pedagoga. Sljedeće godine će pokazana u više hrvatskih muzeja.

Autor izložbe: dr. Zdenko Brusić, Filozofski fakultet, Zadar

Suradnik postava izložbe: Ivan Šuta, arheolog Muzeja grada Kaštela

RESNIK - HYDROARCHAEOLOGICAL PROBES

The exhibition *Resnik - Hydroarchaeological Probes* came about as the result of years of hydroarchaeological probes of the ancient underwater site at Resnik, by the very shore of the Bay of Kaštela. The site was discovered in the 80s, and systematic exploration began in 1989 as the result of cooperation of the Kaštela Regional Museum (now the Kaštela Town Museum) and the Archaeological Museum in Zadar. The first experimental probes were led by Dr Zdenko Brusić and an archaeologist from our Museum, Ivanka Bilich Kamenjarin. The results of the probe confirmed that this was a site of a Hellenistic port (and next to it the site of a Roman port), with a considerable amount of archaeological material from the period between the 2nd and 1st century BC.

This was followed by further explorations that have been carried out over the past three years in the context of the scientific project *Underwater Archaeological Exploration of the Croatian Coast*, led by Dr Zdenko Brusić from the Department of Archaeology at the Faculty of Arts in Zadar.

The aim of the exhibition is to present the results of the probes, namely: a) the confirmation of the location of the ancient settlement of Siculi, b) the similarities between the Hellenistic relief ceramics found at Resnik with those made in large Greek centres (Athens, Corinth, Delos), c) the confirmation that Resnik is the largest site of Hellenistic relief ceramics on the east coast of the Adriatic, from where it was traded to the region of Liburnia, d) to use the exhibited Neolithic material to locate a new archaeological site next to the Hellenistic port from the period of the older and middle periods of the Neolithic era.

sl.3 Izložena helenistička keramika

sl. 4 Izloženi dijelovi helenističkih kratera i crteži rekonstrukcija oblika helenističke keramike

sl.5 Nalazi u postupku desalinizacije

Fototeka: Muzej grada Kaštela, Kaštel Lukšić